

Nr 200.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bestridande av vissa kostnader för omskifte å Tybble by i Askers socken, Örebro län; given Stockholms slott den 24 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng, följande.

I årets statsverksproposition (IX H. T. p. 209) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att till Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med skiften för budgetåret 1950/51 anvisa ett förslagsanslag av 275 000 kronor.

I en den 3 mars 1950 till riksdagen avlåten proposition, nr 104, har Kungl. Maj:t vidare föreslagit riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1950/51 under nionde huvudtiteln anvisa, bland annat, till Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till vissa förrättningskostnader m. m. ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

De bestämmelser angående dispositionen av förenämnda anslag, som äro av betydelse i detta sammanhang, återfinnas i kungörelsen den 22 juni 1928 (nr 295) angående villkor för erhållande av statsbidrag till förrättningar enligt lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet (ändrad genom kungörelserna nr 83/1935, 256/1939, 327/1941, 955/1947, 508/1948 och 189/1949). Enligt dessa bestämmelser må under vissa villkor utgå statsbidrag till delägare eller rågrannar vid förrättning, som avsett bland annat skifte. Statsbidraget utgår med högst sextio procent av det belopp, som på fastigheten eller ägolotten i fråga belöper av dels den statsverket enligt gällande taxa tillkommande ersättningen för förrättningen, dels ersättning, som må hava utgått till särskilt, på grund av bestämmelserna i jorddelningslagen vid förrättningen tillkallat sakkunnigt biträde. Härutöver må under vissa förutsättningar bidrag åtnjutas till täckande av kostnader för gode mäns biträde vid förrättningen. Till bestridande av kostnaderna för bland annat utflyttning eller väganläggning, som beslutats vid skifte eller ägoutbyte, må vidare utgå bidrag med belopp, motsvarande högst hälften av det belopp, vartill förrättningsmännen vid förrättningen uppskattat kostnaderna för åtgärden.

I propositionen nr 104 har hemställts, bland annat, om riksdagens godkännande av grunderna för en ny lantmäteritaxa, avsedd att träda i kraft den 1 juli 1950. Denna hemställan har grundats på ett av lantmäteristyrelsen upprättat förslag till sådan taxa. Vidare har i propositionen föreslagits att maximibidraget till i det föregående angivna förrättningskostnader skall bestämmas till i regel högst 75 procent av sagda kostnader.

Vid förrättning enligt lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län ha av allmänna medel guldits dels ersättning till förrättningsmännen samt lösen av kartor och handlingar, dels kostnad för väganläggningar, som föranletts av skiftet, ävensom för utflyttning, som prövats bereda förmånligare ägoanordning.

Slutligen torde i detta sammanhang böra erinras om att jämlikt kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering (ändrad genom kungörelsen nr 292/1949) statsbidrag kan utgå vid förvärv av mark för rationaliseringsändamål. Sålunda kan statsbidrag utgå till bland annat täckande av kostnaderna för lantmäteriförrättning, lagfart och sammanläggning ävensom, i förekommande fall, för utövande av förköps- eller expropriationsrätt.

I gemensam skrivelse den 20 mars 1950 hemställa *lantmäteristyrelsen*, *lantbruksstyrelsen* och *fastighetsbildningssakkunniga* att Kungl. Maj:t ville för riksdagen framlägga förslag om att kostnaderna för omskifte å Tybble by i Askers socken, Örebro län, må bestridas av statsmedel på så sätt, att dels statsverket tillkommande ersättning samt ersättning till gode män och sakkunniga må bestridas från anslaget Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till vissa förrättningskostnader m. m., dels kostnad för väganläggningar och utflyttningar, som föranledas av skiftet, må helt gäldas från anslaget Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med skiften.

Som skäl för framställningen anföres, att fastighetsbildningssakkunniga genom särskilt tillkallade experter låtit verkställa en utredning angående de värderingsprinciper, som böra tillämpas vid fastighetsregleringar å landet. Enligt dessa experters uttalanden är det nu föreliggande underlaget för en fastighetsvärdering vid omskifte efter annan metod än den hittills tillämpade synnerligen bristfälligt. För att vinna nödig erfarenhet angående de ifrågakommande värderingsprincipernas praktiska användbarhet föreslå sagda experter, att dessa principer försöksvis skola tillämpas vid ett mindre antal omskiftesförrättningar. Behovet och värdet av dessa föreslagna försöksskiften torde icke kunna ifrågasättas. För det pågående arbetet med en revision av jorddelningslagstiftningen skulle det över huvud taget — således icke endast i fråga om principerna för värderingen och värderingsförfarandet — vara synnerligen värdefullt, om olika reformförslag kunde direkt studeras och prövas i praktiken i anknytning till ett eller flera verkliga omskiften av lämplig omfattning och beskaffenhet. Med hänsyn till önskemålet att

utredningsarbetet icke onödigtvis fördröjes bör skifteslaget ej vara alltför stort. Då de värderingsprinciper, som i första hand böra undersökas, gälla jordbruksjord, bör skifteslaget vidare huvudsakligen omfatta sådan jord. Något nu pågående omskifte kan på grund härav icke ifrågakomma. Tybble by, där frågan om omskifte är aktuell, har emellertid befunnits vara ett för ändamålet lämpligt skifteslag.

Rörande sistnämnda by anföres i framställningen huvudsakligen följande.

Tybble by omfattar — bortsett från en samfälld skogstrakt som icke avsetts bliva skiftad — en areal av omkring 340 hektar, varav i runt tal 320 hektar utgöres av åker och tomtmark. I byn finnas 25 brukningsenheter, varjämte några mindre ägostyckningslotter sambrukas med fastigheter inom andra byar. Storleken av brukningsenheterna varierar från typiska stöd-jordbruk med omkring 2 hektar till familjejordbruk med omkring 30 hektar. Ägosplittringen är stor och arronderingen mycket olämplig. I fråga om den yttre rationaliseringen inom byn har lantbruksnämnden i länet därför funnit sig böra inrikta sina strävanden på ett omskifte och har inköpt vissa fastigheter i avsikt att i samband med skiftet utnyttja dessa till förstärkning av ofullständiga jordbruk ävensom för att underlätta genomförandet av en så lämplig skiftesläggning som möjligt. Lantbruksnämnden disponerar för närvarande omkring 32 hektar åker inom byn. Underhandlingar ha förts om ytterligare förvärv och torde kunna förväntas i vissa fall leda till resultat inom en nära framtid.

I framställningen anföres vidare, att det visat sig omöjligt att bland jordägarna i byn vinna anslutning till ett omskifte på nu gällande villkor. I främsta rummet ha kostnaderna för skiftet och dess genomförande verkat avskräckande. Erforderlig majoritet för ett omskifte synes icke kunna ernås utan en väsentlig höjning av statens bidrag till kostnaderna. En sådan höjning är i och för sig motiverad ur rationaliseringssynpunkt. Alldeles speciellt motiverar emellertid skiftets betydelse för fastighetsbildningssakkunnigas arbete att särskilda bidrag medgivas. I detta hänseende skulle skiftet ur allmän synpunkt i stort sett fylla samma funktion som de s. k. provskiftena inom Kopparbergs län. Med hänsyn härtill har undersökts, huruvida erforderlig anslutning till omskifte kan vinnas under förutsättning av samma ekonomiska villkor som de, vilka gällt i fråga om sistnämnda skiften. Det har därvid visat sig, att den erforderliga majoriteten för omskifte i så fall kan anses säkerställd.

I motiveringen till framställningen framhålles slutligen, att ett omskifte å ifrågavarande skifteslag skulle giva lantmäteriväsendet möjlighet att pröva vissa moderna arbetsmetoder på skiftesförhållandena inom en typisk jordbruksbygd. Värdefulla erfarenheter skulle därvid kunna erhållas om bland annat den fotogrammetriska kartläggningens ekonomi och lämplighet för ändamålet samt angående möjligheterna att utnyttja hålkortsmaskiner för bearbetningen av arbetsresultaten vid omskifte å skifteslag av ifrågavarande mera begränsade omfattning. För lantbruksstyrelsens del har skiftet ansetts vara av värde med hänsyn till de erfarenheter, som därvid skulle kunna vinnas angående erforderlig samverkan mellan skiftesförrättningen och andra rationaliseringsåtgärder.

Beträffande storleken av de kostnader, som vid bifall till framställningen skulle åsamkas statsverket, anföres, att ett åtagande enligt provskiftesgrunderna icke synes behöva medföra större merutgift än 40 000 kronor. Denna merutgift, vilken kommer att fördelas på flera år, synes utan höjning av anslagen kunna rymmas inom förevarande utgiftstitlar. Rörande beräkningen av kostnaderna anföres i huvudsak följande.

Förrättningskostnaderna (exklusive hantlangning och markeringsmaterial) ha enligt lantmäteristyrelsens förslag till ny lantmäteritaxa beräknats till 10 000 å 12 000 kronor. Då vissa delägare torde vara berättigade till statsbidrag enligt gällande bestämmelser, har statens merkostnad vid ett åtagande enligt vad ovan ifrågasatts ansetts kunna beräknas till högst omkring 9 000 kronor. Härvid ha icke medräknats de bidrag, som lantbruksnämnden eventuellt skulle kunna lämna med hänsyn till rationaliseringsintressena. För väganläggningar i anledning av omskiftet har beräknats en kostnad av 20 000 kronor, vilket, då statsbidrag under alla förhållanden utgår med hälften, skulle betyda en merkostnad av cirka 10 000 kronor vid ovan berörda åtagande. Huruvida någon utflyttning blir nödvändig vid skiftet är oviss. Möjligt är, att så icke blir fallet, men det har ansetts säkrast att räkna med en eventuell utflyttningskostnad om cirka 30 000 kronor, vilket skulle innebära en merkostnad om cirka 15 000 kronor, därest staten åtager sig att svara för hela kostnaden.

Departementschefen.

För rationaliseringssträvandena inom jordbruket är det av stor betydelse, att laga skifte, däri inbegripet även omskifte av redan skiftad mark, förenklas och förbilligas. Detta är även ett av huvudsyftena med den revision av jorddelningslagen, som nu förberedes av fastighetsbildningssakkunniga. Med hänsyn härtill finner jag det önskvärt, att de nya metoder för värdering av mark m. m. vid laga skifte, som försöksvis utarbetats inom fastighetsbildningssakkunniga, skola bliva prövade i praktiken. För att detta skall kunna ske utan tidsutdräkt vill jag förorda, att staten skall gälda kostnaderna för det nu ifrågasatta omskiftet å Tybble by enligt de grunder, som tillämpades vid de s. k. provskiftena inom Kopparbergs län. Härtill erfordras emellertid riksdagens medgivande. På sätt framgår av framställningen från fastighetsbildningssakkunniga samt lantbruksstyrelsen och lantmäteristyrelsen torde de merutgifter, som kunna föranledas av ett dylikt medgivande, kunna rymmas inom de belopp, som redan äskats under ifrågavarande anslagstitlar. Jag vill framhålla, att den föreslagna utvidgningen av statsverkets åtaganden själfvallet bör betraktas som ett specialfall.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att kostnaderna för det i det föregående avsedda omskiftet å Tybble by i Askers socken, Örebro län, må bestridas av statsmedel på så sätt, att statsverket tillkommande ersättning samt ersättning till gode män och sakkunniga må bestridas från anslaget Understöd åt jorddelningsväsendet

Kungl. Maj:ts proposition nr 200.

m. m.: Bidrag till vissa förrättningskostnader m. m., ävensom att kostnad för väganläggningar, som föranletts av skiftet, samt för utflyttning, som prövats bereda förmånligare ägoanordning, må gäldas från anslaget Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till utflyttnings-, väganläggnings- och odlingskostnader i sammanhang med skiften.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Greta Lüzell.